

Overweging viering 13 maart 2011 - Eerste Zondag van de Veertigdagentijd

Genesis 2,7-9;3,1-7; Psalm 51; Matteüs 4,1-11

EEN HUIS ALS EEN TEKEN

Eerlijk gezegd had ik de neiging heel mijn voorbereide overweging weg te gooien na de verbijsterende beelden uit Japan, waar niet alleen een haast ongekeerde krachtige aardbeving de aarde op haar grondvesten deed schudden, maar waar, nog veel erger, een verwoestende vloedgolf hele dorpen wegvaagde. Nooit eerder zagen we zulke beelden ervan, erger dan in een film mogelijk is te verbeelden. En dan Libië, waar slechts armzalig bewapende opstandelingen het moeten opnemen tegen de overmacht van een meedogenloze dictator, die het volk al jaren lang in zijn greep houdt. Arme, arme mensen. En dan gaat het vandaag over kiezen tussen goed en kwaad. Die vrijheid hebben we, zo wordt ons voorgehouden in de eerste lezing uit het boek Genesis. Soms twijfel je eraan, of we die eigenlijk wel hebben. Het kwaad lijkt op momenten zo overheersend, dat we ons machteloos voelen. Maar toch wordt het ons vandaag voorgehouden is het de kern van waar het vandaag om gaat. In dit huis, waar woorden klinken, die met God van doen hebben, mogen we leren, wat ware vrijheid betekent.

Vrijheid is, zeker in onze tijd, een veel gebruikt woord. Denken we maar aan wat in de hele Arabische wereld momenteel gebeurt. Volken willen niet meer verder onder het juk van hun dictators. Ze willen vrijheid, bevrijding van wat hen klein en arm houdt, bevrijding van wat hen monddood maakt.

Vrijheid wordt ook veel gebruikt als het gaat om onze individuele vrijheid: Keuzevrijheid is een fundamenteel recht, vrijheid om je mening te kunnen uiten is een groot goed. Maar kan dat een goed zijn als het anderen stigmatiseert en monddood maakt? Is keuzevrijheid een groot goed, als het ten koste van goed leven van anderen gaat? Wat betekent vrijheid dan wél? Kunnen we dat vandaag met elkaar leren uit de Schriften?

Ik denk, dat ook Jezus vandaag voor keuzes staat, die met vrijheid hebben te maken. Hij ging de woestijn in om tot inzichten daarover te komen.

De woestijn is niet alleen een dorre, zinderend hete zandvlakte, maar staat in ons taalgebruik ook voor een situatie, waarin een mens kan verkeren, een dorre situatie waarin je op jezelf wordt teruggeworpen met je lichte en donkere kanten, met je verlangens en dromen, met je strijd en teleurstellingen. Die situatie dwingt je keuzes te maken. Hoe vrij ben je dan eigenlijk wel in je keuzes?

Kunnen wij in dat verband iets leren van Jezus? Wat betekent vrijheid voor Hem als Hij wordt geconfronteerd met zichzelf, nadat Hij was gedoopt door Johannes in de Jordaan en Hij zich bewust werd van zijn roeping te zijn als Gods Zoon? Welke innerlijke strijd heeft Hij moeten voeren? Wat staat Hem voor ogen als Hij keuzes maakt?

Jezus krijgt drie bekoringen. Het lijken duivelse dilemma's.

Allereerst die bekoring om van stenen brood te maken. Wat is daar nu mis aan? Het zou onze aarde toch enorm helpen om zo velen, die honger lijden, te voeden? Dat zou toch een groot goed zijn? Maar dan zegt Jezus: 'Er staat geschreven: 'De mens zal niet leven van brood alleen, maar van ieder woord dat uit de mond van God komt.'

Jezus weet maar al te goed, dat God geen tovenaars is, die wel even rechtekt wat fundamenteel fout zit in onze samenleving. Natuurlijk is het belangrijk voedselhulp te bieden waar dat nodig is, mensen in nood materieel het hoogst noodzakelijke te geven. Maar als wij denken daarmee de scheve verhoudingen van arm en rijk in de wereld te kunnen recht trekken, dan hebben we het mis. Dat weten we eigenlijk wel.

Onze wereld zit in een wurggreep van economische groei. Als we niet steeds meer kopen gaat het systeem onderuit. Het gevolg ervan, dat rijken steeds rijker worden, en armen steeds armer, lijken we niet te kunnen keren. Of toch wel? Jezus laat zien in zijn leven, dat onderlinge solidariteit en bereidheid eerlijk te delen het verschil kunnen maken, ook al lost Hij de ongelijkheid in de wereld niet op. Hij lijkt ons te willen zeggen, dat we geen gevangenen hoeven zijn van welk systeem dan ook.

We kunnen in vrijheid kiezen voor minder, voor gastvrijheid voor vluchtelingen en vreemdelingen, voor respect voor de waardigheid van elk mens. Daarover spreken de Schriften bij monde van vele profeten, daarover spreekt Jezus als Hij verwijst naar het Woord van God, waarvan wij leven.

En dan die bekoring om zich van de tempeltop naar beneden te laten vallen. Wat een meesterlijk beeld dat Matteüs schetst om ons te laten zien waar het in ons leven echt om gaat. Bij het brood ging het om leven voor materie alleen, hier gaat het om de verhouding tussen vertrouwen en het dragen van eigen verantwoordelijkheid.

Wij willen graag zekerheden, in onzekere tijden is de roep om sterke leiders sterker dan ooit. Daarmee proberen we misschien ook wel onze eigen verantwoordelijkheden bij anderen te leggen, die er op hun beurt heel de geschiedenis door ook misbruik van hebben gemaakt. In religies geldt dat nog sterker. Als leiders denken, dat zij precies weten wat Gods wil is en deze ook opleggen aan de mensen, die aan ze zijn toevertrouwd, dan wordt er van God een afgod gemaakt, die alles voorziet en regelt.

Maar zo heeft God de mens niet bedoeld, horen we uit het boek Genesis. De mensen hebben een eigen verantwoordelijkheid gekregen.

Vertrouwen op God, zo lijkt Jezus ons voor te houden, kun je pas, als je luistert naar Gods woord, zoals dat in Jezus vlees en bloed is geworden en in dat licht je eigen verantwoordelijkheid in vrijheid draagt.

Bij de laatste bekoring gaat het om macht. We denken vaak geen macht te hebben, maar die hebben we wel. Elk mens kan op een bepaalde manier macht uitoefenen over anderen. Dat gebeurt in het groot, dat gebeurt dichtbij in ons omgaan met elkaar, soms zelfs zonder dat we het zelf beseffen. Macht is op die manier onderdrukkend, maakt anderen klein. Dat wil niet zeggen, dat er geen gezag zou moeten zijn. In tegendeel zelfs. Het is goed, als we elkaars gezag durven aanvaarden. Waar het om gaat is, dat ons gezag anderen goed doet, anderen dient. Alleen dan bouwen we elkaar op en wordt samenleven een zegen. Alleen zo dienen we in vrijheid God en niet de satan.

Een huis als teken, waar Gods ware vrijheid ons wordt aangereikt, waar we kunnen leren hoe die vrijheid in ons leven gestalte te geven.

40 dagen zijn ons weer gegeven om dit allemaal te oefenen. Laten we elkaar daarin helpen en bemoedigen, juist als de wereld in ontredde is. Juist dan komt het erop aan hoe we daarin staan, met ons vertrouwen en met onze eigen verantwoordelijkheid. Laten we dan bidden dat we net als Jezus, kunnen onderscheiden wat heilzaam en goed is en wat niet. Dat we zijn weg zullen kiezen, een weg die ons uiteindelijk leert in vrijheid op te staan tegen alles wat kwaad is.

Dat dit huis daar een teken van mag zijn.